

Att föra någon annans talan

En bildanalys om välgörenhetsorganisationers framställning av kvinnor i tredje världen

Dennis Wiklund

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSK61

Termin: 6 terminen 2016

Handledare: Lena Halldenius

Omfång: 13536

Abstract

The purpose of this paper is to increase knowledge about the extent to which non-governmental charity organizations can influence the western societies' view of mankind through videos. Three videos from three international charities have been chosen for this study. To answer the questions of this essay, a semiotic picture analysis will be used as well as a post-colonial theory with Spivak as its foundation. The first question the essay aims to answer is how the charities UNICEF, UNHCR and Oxfam within their line of work represent women in the Third World and the second question is how the effect of this representation looks like in the light of the essay's post-colonial theory. The study shows that the charities through their videos depict Third World women as helpless victims. The effect of this depiction has meant that Third World women have been diminished by displaying them as a large homogeneous group of victims, that they have been made non-independent by not being able to speak for themselves and that they have been viewed as low standing in a worldly hierarchy. The conclusion of this essay is that through the charities' representations of Third World women as victims, colonial stereotypes have been recreated. Which in the end results in an unwanted effect of the representation, and that charity organizations should affirm their work in a post-colonial perspective.

Keywords: Postcolonialism, Charity Organisations, Spivak, women of the Third World, Human Rights

Abstract

Denna uppsats har som syfte öka kunskapen kring i vilken utsträckning icke-statliga välgörenhetsorganisationers kan påverka samhällets människosyn i västvärlden genom videoklipp. Tre videoklipp från tre internationella välgörenhetsorganisationer har valts ut till studien. För att svara på uppsatsens frågeställningar använder sig denna uppsats av en semiotisk bildanalys samt ett postkolonialt teoretiskt perspektiv, med Spivak som grund. Den första frågeställningen är hur välgörenhetsorganisationernas UNICEF, UNHCR och Oxfams framställning av kvinnor i tredje världen ser ut i deras arbete och den andra frågeställningen är hur effekten av denna framställning ser ut i ljuset av uppsatsens postkoloniala teoretiska perspektiv. Det som kunnat åskådliggöras i denna uppsats är att dessa välgörenhetsorganisationer i deras videoklipp framställer tredje världens kvinnor som hjälplösa offer. Effekten av denna framställningen har betytt tredje världens kvinnor förminsats genom att de ses i form av en stor homogen grupp av offer, att osjälvständiggjorts genom att de inte kunnat föra sin egen talan och ses lågt som lågt stående i en värdslik hierarki. Slutsatsen av denna uppsats är att genom att välgörenhetsorganisationers framställning av tredje världens kvinnor är offer, har koloniala stereotyper återskapats. Vilket i slutändan betyder att framställningen fått en oönskad effekt och att välgörenhetsorganisationer bör bejaka sitt arbete i ett postkolonialt ljus.

Nyckelord: Postkolonialism, Välgörenhetsorganisationer, Spivak, Kvinnor i tredje världen, Mänskliga rättigheter.

Innehållsförteckning

1	Introduktion	5
1.1	Inledning och problemformulering	5
1.2	Syfte och frågeställningar	6
1.3	Material och avgränsningar	7
1.4	Organisationernas bakgrund och videoklipp	7
1.4.1	UNICEF	7
1.4.2	UNHCR	8
1.4.3	Oxfam	9
1.5	Urval till studie	10
1.6	Forskningsetiska bedömningar	10
2	Litteraturoversikt och tidigare forskning	12
2.1	The Mixed Metaphor of 'Third World Woman': gendered representations by international development NGOs – Nandita Dogra	12
2.2	Hyper-self-reflexive development? Spivak on representing the Third World "other" – Ilan Kapoor	12
2.3	Half the world, half the chance: an introduction to gender and development – Julia Mosse	13
2.4	Encountering Development – The making and unmaking of the third world – Arturo Escobar	13
2.5	Can the subaltern speak? – Gayatri Chakravorty Spivak	14
3	Teoretiskt perspektiv	15
3.1	Ett postkolonialt perspektiv – en överblick	15
3.1.1	Att rätta orätt – Gayatri Chakravorty Spivak	15
3.1.2	The Problem of Speaking for Others – Linda Alcoff	16
3.1.3	Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses – Chandra Talpade Mohanty	17

4	Metod	18
4.1	Semiotisk bildanalys	18
4.2	Metodreflektion	20
5	Analys	21
5.1	Denotativ nivå – vad visar videoklippen vid första anblick?21	
5.2	Konnotativ nivå – underliggande betydelser	26
5.2.1	Påtvingandet av mänskliga rättigheter	28
5.2.2	En homogen grupp av offer	28
5.2.3	Föra någon annans talan	29
6	Sammanfattande diskussion och slutsats	31

Referenser

1. Introduktion

I dessa avsnitt kommer en inledning till uppsatsens ämne och en problemformulering att presenteras. Vidare följer arbetets syfte och frågeställningar som ämnas besvaras i denna uppsats. Därefter presenteras uppsatsens material, urval till studie och slutligen sker en reflektion kring forskningsetiska bedömningar.

1.1 Inledning och problemformulering

Vad är det första du tänker på när du hör Afrika? Ord som är vanligt förekommande vid beskrivningen av Afrika av välgörenhetsorganisationer är exempelvis mat- och vattenbrist, flykt, behov av humanitär hjälp, förstörd åkermark, väpnade konflikter, rädsla, våld¹. Vad som inte lika ofta nämns är till exempel att sex av de tio snabbast växande ekonomierna är afrikanska, och att teknologin i Afrika har en enorm framväxt.²

Vidare kan välgörenhetsorganisationers uppgifter sammanfattas som att förhindra fattigdom och orättvisor i världen.³ Med andra ord har välgörenhetsorganisationer ett tungt ansvar att förmedla en verklig bild av världen, och likaså kan tänkas att stor tillit råder till den bild vi blir givna av världen från organisationer av detta slag. Exempel på stora icke-statliga välgörenhetsorganisationer vars budskap vi ofta exponeras för är exempelvis UNICEF, UNHCR och Oxfam som denna uppsats kommer att behandla. Dessa organisationer arbetar på olika sätt med mänskliga rättigheter i delar av världen som vi kallar tredje världen, exempelvis Afrika. En kontinent skadad av kolonialism och imperialism, som idag ofta blir felrapporterad.⁴

Alla de tre nämnda organisationerna arbetar med videoklipp för att informera och för att söka donationer, och de som blir filmade är människor från dessa ofta krisdrabbade platser. I synnerhet figurerar kvinnor i dess videoklipp. Vanligt förekommande är exempelvis kvinnor med barn som svälter, eller som med uppgiven blick talar om de hemska förhållandena de befinner sig i. Frågan som uppstår är dock, är det såhär alla kvinnor lever i tredje världen, och hur påverkar det vår bild av dessa människor?

Detta arbete ämnar analysera de tre utvalda organisationernas framställning av kvinnor i tredje världen⁵ och dess effekt genom ett postkolonialt teoretiskt perspektiv. Detta görs genom en

¹ UNHCR, 2017, <http://www.unhcr.org/south-sudan-emergency.html>, (hämtad 2017-01-07)

² Kelland, Zoe, Africans are all poor and 15 other myths, Global Citizen, 2 oktober 2014, <https://www.globalcitizen.org/en/content/africans-are-all-poor-and-15-other-myths/>, (hämtad: 2017-01-04).

³ Andreassen, A & Kotler, P, Strategic marketing for nonprofit organizations, 6th edition, Harlow : Prentice Hall, 2003, s. 18.

⁴ Dolinar, Maja & Sitar, Polona, The use of stereotypical images of africa in fundraising campaigns, European Scientific Journal, april 2013 edition vol.9, no11, s. 21.

⁵ Tyvärr går det inte att analysera enskilda individers öden eller konsekvenser och det är inte heller syftet, därför kommer uttrycket "kvinnor i tredje världen" att användas i denna studie. Detta valet har gjorts för att klara av att

bildanalys som hjälper oss att förstå och se det omedelbara i klipp men ger oss även hjälp att se och tolka underliggande meningar och budskap i organisationernas klipp, tolkningar baserade på exempelvis sociala och kulturella associationer. Med hjälp av en bildanalys och ett postkolonialt perspektiv kommer detta klargöras och besvaras genom ett tydligt syfte och frågeställningar, som följer nedan.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är öka kunskapen kring i vilken utsträckning icke-statliga välgörenhetsorganisationers kan påverka samhällets människosyn i västvärlden genom videoklipp. Syftet ska uppnås genom att ur ett postkolonialt perspektiv undersöka hur etablerade icke-statliga välgörenhetsorganisationer framställer kvinnor i sina reklamklipp och vad denna framställning har för effekt på samhällets syn i västvärlden. Uppsatsens syfte grundar sig i obalansen i den globala världshierarkin där tredje världen fortfarande diskuteras som underordnad, ociviliserad och traditionell i jämförelse med västliga ideal.⁶ Då välgörenhetsorganisationers kärna kan sägas vara just mänskliga rättigheter är dess arbete högst relevant att analysera. Även om välgörenhetsorganisationers arbete generellt kan betraktas som relativt utforskat tycks forskning kring välgörenhetsorganisationers arbete enligt postkoloniala teorier vara tämligen utforskat, i synnerhet nytänkande arbetssätt.⁷

För att kunna uppnå syftet behövs följande frågeställningar besvaras:

- Hur ser välgörenhetsorganisationernas UNICEF, UNHCR och Oxfams framställning av kvinnor i tredje världen ut i deras arbete?
- Hur ser effekten ut av denna framställning av kvinnor i tredje världen, i ljuset av studiens utvalda postkoloniala teorier?

analysera ett större perspektiv där kvinnor från olika länder och världsdelar ska kunna ingå, men studien är väl medveten om problematiken kring att förenkla och diskutera människor som en homogen grupp.

⁶ Franks, Suzanne, The Neglect of Africa and The Power of Aid, The international Communication Gazette, Vol, 72(1):71-84, 2010, s, 72.

⁷ Dolinar, Maja & Sitar, Polona, The use of stereotypical images of africa in fundraising campaigns, European Scientific Journal, april edition vol.9, no11., 2013, s, 28.

1.3 Material och avgränsningar

Detta arbetes primärmaterial kommer som tidigare nämnt att bestå av videoklipp från tre internationellt kända välgörenhetsorganisationer: UNICEF, UNHCR och Oxfam. Materialet kommer att bestå av tre videoklipp från respektive organisation. Varför studien valt dessa tre organisationer är först och främst som följd av att samtliga organisationer är internationellt etablerade. Vidare är deras material brett, vilket har betytt att urvalet av material för denna studie ökat med tanke på organisationernas storlek. Dessa organisationer är, som tidigare nämnt, internationellt kända och blir därför intressanta att undersöka eftersom deras material och kampanjer når ut till en stor massa världen över. Det går även att argumentera för att dessa tre stora organisationer sätter en sorts standard inom välgörenhetsarbete, att eftersom deras kampanjer når ut till så många skulle deras sätt att arbeta kunna bli normerande för mindre organisationer. Därför är just dessa tre organisationer intressant att analysera, eftersom de är några av de största inom internationellt välgörenhetsarbete. Klippen kommer att vara delar ur olika kampanjer från alla tre organisationer. Att videoklippen är från olika kampanjer och organisationer är för att denna studies syfte inte kommer att ligga på en specifik kampanj utan videoklippen är valda för att skapa en bild av hur organisationernas framställning av kvinnor generellt ser ut. Valen av videoklipp har gjorts för att få en representativ bild av dessa tre organisationer, eftersom det är organisationernas framställning av kvinnor i tredje världen som är av intresse och inte en specifik kampanj. Nedan följer presentationer av de utvalda organisationerna och dess videoklipp som valts ut.

1.4 Organisationernas bakgrund och videoklipp

Unicef och UNHCR är båda FN-organ medan OXFAM står utan koppling till FN. Bakgrundsavsnittet är viktigt för att läsaren ska få en inblick i organisationerna och deras arbete eftersom uppsatsens primärmaterial är hämtade från tidigare nämnda organisationer. Detta är dock bara en kort introduktion i varje organisation arbete, men det är av vikt få en insyn i deras arbete eftersom den kommande analysen kommer att analysera hur dessa organisationer kan påverka samhällets människosyn genom videoklipp. Nedan är en introduktion till varje organisation och hur de själva beskriver sitt arbete och sina organisationer.

1.4.1 UNICEF

Unicef skapades för ett specifikt mål och syfte, att skydda barn från exempelvis fattigdom, våld, sjukdomar och diskriminering. Unicef är en förkortning och står egentligen för *the United Nations Children's fund* och är FN:s officiella organ för barnens rättigheter. Unicef som organisation har många uppgifter och fokus men barnet står alltid i centrum för deras agerande och deras projekt. Unicef har ett särskilt fokus på tjejers utbildning, för att försäkra att alla tjejer minst får gå ut

grundskolan. Unicef arbetar även aktivt och nära barnkonventionen och de globala millenniemålen.⁸ Unicef arbetar i 190 länder världen över genom projekt och nationella kommittéer och har exempelvis ett landskontor i Sverige. I UNICEFs arbete ingår att skapa säkra miljöer för barn under kritiska eller akuta lägen, då deras utgångspunkt är att inget barn ska behöva utstå våld, bli utnyttjad eller kränkas.⁹

De tre videoklipp från UNICEF som valts ut som material presenteras närmare i analysen, men är följande:

Central African Republic – Mia Farrow UNICEF

<https://www.youtube.com/watch?v=BnWzTkUrvGU>

Violence against women is holding us all back

<https://www.youtube.com/watch?v=EuekyW0CEFO>

Katy Perry Visits Madagascar UNICEF

<https://www.youtube.com/watch?v=wXtxRziNY1Y>

1.4.2 UNCHR

UNHCR skapades 1950 som en konsekvens av andra världskriget efter att många européer var på flykt och hade förlorat sina hem. Organisationen skulle egentligen ha lagts ner efter flyktingkrisen i och med andra världskriget men blev istället kvar. Idag är UNHCR FN:s officiella organ för skyddandet av flyktingar. Idag, 66 år sedan starten, beräknar UNHCR att de hjälpt över 50 miljoner människor som varit på flykt till ett stabilare liv.¹⁰ Under tiden som flykting arbetar UNCHR med akuthjälp i form av tillgång till rent vatten, sjukvård och skydd. Exempelvis i skyddsväg så kan UNHCR hjälpa flyktingar med tält eller simplare skydd för att de mest utsatta människorna också ska kunna ha ett tak över huvudet.¹¹ UNHCR arbetar även aktivt för en mer jämställd värld och därför samarbetar de även med andra organisationer och FN-organ för att kvinnor ska kunna åtnjuta rättigheter på samma vis som män.¹²

Liksom med UNICEF presenteras videoklippen längre i analysen, men de tre valda videoklippen från UNCHR:s kampanjer är:

An Appeal for Africa

<https://www.youtube.com/watch?v=Xw3hgcCnnTo>

⁸ UNICEF, 2017, https://www.unicef.org/about/who/index_introduction.html, (hämtad 2017-01-04).

⁹ Ibid, 2017.

¹⁰ United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), UNHCR 2000-2017, 2017, <http://www.unhcr.org/history-of-unhcr.html>, (hämtad 2017-01-04).

¹¹ Ibid, 2017, <http://www.unhcr.org/shelter.html>, (hämtad 2017-01-04).

¹² Ibid, 2017, <http://www.unhcr.org/women.html>, (hämtad 2017-01-04).

Kristin Davis tells Dadaab Refugee Story

<https://www.youtube.com/watch?v=i-XgF56jroI>

UNHCR and WFP: Food Ration Cuts Threaten Refugees in Africa

<https://www.youtube.com/watch?v=yZFNpmpIJ74>

1.4.3 Oxfam

Oxfam bildades 1995 av ett flertal icke-statliga organisationer som hade som mål att arbeta tillsammans för att få ett större genomslag på den internationella arenan för att kunna arbeta för att förminska världsfattigdomen och orättvisor. Oxfam är idag en internationell konfederation bestående av 19 organisationer som arbetar i 90 länder världen över, vars främsta syfte är att bekämpa fattigdom.¹³ Oxfam arbetar för att hitta hållbara lösningar på världens fattigdom för att göra vår värld till mer jämställd plats. Oxfams främst mål är alltså att bekämpa världens fattigdom och de summerar fattigdom som exempelvis låg inkomst, dålig tillgång till hälsovård, stora samhällsklyftor och dålig utvecklingsförmåga. Ofta är det kvinnor som drabbas hårdast av fattigdom och ett icke jämställt samhälle vilket gör att Oxfam är tydliga med att respekten för kvinnors rättigheter är en nyckel till ett mer jämställt samhälle utan fattigdom.¹⁴

I likhet med vad som ovan skrivits presenteras även Oxfams videoklipp närmare i analysen. Oxfams tre utvalda videoklipp är:

Early response to the Sahel food crisis

<https://www.oxfam.org/en/multimedia/video/2013-early-response-sahel-food-crisis>

A long way from Hogwarts: Bonnie Wright highlights West Africa food crisis

<https://www.oxfam.org/en/video/2012/long-way-hogwarts-bonnie-wright-highlights-west-africa-food-crisis>

Oxfam Ambassador Helena Christensen visits Turkana, Northern Kenya

<https://www.oxfam.org/en/multimedia/video/2012-oxfam-ambassador-helena-christensen-visits-turkana-northern-kenya>

Sammanfattningsvis kan sägas att organisationerna skiljer sig åt på vissa plan vad gäller var deras fokusområden. Samtidigt är de alla internationellt etablerade och har gemensamt att en av deras kärnfrågor är kvinnofrågor, varför de lämpar sig väl som exempel för denna uppsats.

¹³ Oxfam International, 2017, <https://www.oxfam.org/en/about>, (hämtad 2017-01-04).

¹⁴ Ibid, 2017, <https://www.oxfam.org/en/our-purpose-and-beliefs>, (hämtad 2017-01-04).

1.5 Urval till studie

Videoklippen som jag valt ut till denna studie är tre videoklipp från tre organisationer vardera, vilka som nämnt är Oxfam, UNHCR och UNICEF. Klippen visar främst olika projekt och kampanjer från Afrika men även från Sydamerika. Valen av klipp har varit en process i vilken ett stort antal videoklipp från samtliga organisationer granskats. Afrika är världsdelen som de flesta videoklippen utspelar sig i och det är ett medvetet val eftersom det finns en lång historia av imperialism och kolonialism på denna kontinent. Dessutom menar Spivak att i samtid med att många afrikanska länder blev självständiga efter andra världskriget startade den postkoloniala eran, vilket är av relevans för denna uppsats. Eftersom kontinenten var mycket drabbad av just kolonialism är detta en kontinent som är intressant att analysera postkolonialt, dock visar videoklippen endast en liten del av hela kontinenten. Videoklippen är dels utvalda för att ge en rättvis och representativ bild av varje organisation, dels för hur majoriteten av videoklippen är strukturerade och filmade samt att videoklippen är från olika länder och årtal.

De utvalda videoklippen kan genom ovan nämnda kriterier ses som tydliga och rättvisa exempel på hur majoriteten av videoklippen ser ut från dessa organisationer, och bildar därför ett bra material för denna uppsats undersökning. I valen av videoklipp har det även tagits i beaktning att välja videoklipp där kvinnor figurerar i en större utsträckning än i vissa andra videoklipp, eftersom det är framställningen av kvinnor som är av intresse för denna undersökning.

Tre videoklipp från varje organisation är som nämnt utvalda och utgör en del av materialet. I analysen fokuseras undersökningen och analysen på två klipp från respektive organisation. Detta då i videoklippen, efter noggrant studerande, går att konstatera regelbundenheter och likheter dem emellan vilket gjort att materialet i analysdelen kunnat smalnats av. Användandet av tre videoklipp från respektive organisation bidrar ändå till en än mer representativ bild av organisationerna.

1.6 Forskningsetiska bedömningar

Denna studie kommer kritiskt granska tre icke-statliga välgörenhetsorganisationer framställning av tredjevärldens kvinnor och dess effekt genom organisationernas egna videoklipp, ur ett postkolonialt perspektiv. Studien kommer främst att använda sig av teoretikerna Spivak, Mohanty samt Alcoff.

Något som är viktigt att beakta i denna uppsats är att författaren till denna studie själv är född, uppfostrad och har till större delen av sitt liv bott i den västliga världen. Vidare skulle detta kunna betyda att författarens egna bakgrund skulle kunna påverka detta arbetes analys. Dock är detta något författaren tagit i beaktning och försökt motverka genom ett kritiskt och reflexivt angreppssätt. Ytterligare ett problem som skulle kunna uppstå är att uppsatsen skulle kunna ses som ett försök av författaren att föra talan för tredje världens kvinnor, vilket ändamålet med denna uppsats inte är. För

att förtydliga är detta en analys av icke-statliga organisationers framställning av kvinnor i tredje världen och dess effekt, inte ett sätt att försöka tala för dem. Det är något som tyvärr är svårt att frånsäga helt och hållet, eftersom författaren faktiskt analyserar detta ämne kan det argumenteras för att författaren till denna uppsats faktiskt talar för någon annan, vilket även är ett viktigt perspektiv i det teoretiska avsnittet i denna uppsats. Linda Alcoffs positionering i ämnet kommer göra denna etiska bedömning tydligare, då uppsatsen på ett sätt talar för någon annan.

Annat att beakta inför vidare läsning av denna uppsats är att den till viss del kan gå i samma fotspår som problematiken den ämnar analysera. Uppsatsen ska som bekant undersöka icke-statliga organisationers framställning av kvinnor i tredje världen och dess effekt. De utvalda organisationerna använder dessa kvinnor för ett eget ändamål, nämligen att samla in donationer. Det uppsatsen gör är att också använda dessa kvinnor för ett självändamål. Istället för att få in donationer använder sig uppsatsen sig av dessa kvinnor för att analysera, det vill säga står dessa kvinnor även till tjänst för uppsatsen. Detta nämns för att läsaren ska förstå att författaren är medveten om detta och dess problematik, som dock är oundviklig vid analyserandet av detta.

2. Litteraturöversikt och tidigare forskning

Detta avsnitt ringar in forskningsläget kring de teorier som kommer användas för analysen, nämligen postkoloniala teorier. Denna del av uppsatsen kommer att beskriva forskningsläget kring postkolonial forskning av välgörenhetsorganisationers framställning av människor och framför allt kvinnor i dessa organisationers arbete. De fem verk som kommer att presenteras i detta avsnitt kommer att beskrivas verk för verk.

2.1 The Mixed Metaphor of 'Third World Woman': gendered representations by international development NGOs – Nandita Dogra

Detta är en artikel skriven av Nandita Dogra som diskuterar just problematiken kring hur kvinnor i tredje världen framställs av icke-statliga organisationer och hur dessa kvinnor ständigt ses som offer, vilket i sin tur påverkar deras ställning i samhället.¹⁵ Dogra diskuterar hur dessa kvinnor på ett sätt ”trampar” på samma ställe utan att kunna ta sig vidare, detta eftersom ett kolonialt synsätt etsas fast genom framställningen som görs genom dessa icke-statliga organisationer. Dogra beskriver på vilket sätt kvinnor framställs av icke-statliga organisationer och vilka stereotypa roller som skapas för dessa kvinnor i och med framställningen av dem. Även detta är något dessa kvinnor hämmas av, eftersom de porträtteras endast i situationer av hjälplöshet och i nöd.¹⁶

Denna artikel blir viktig för denna studie eftersom den stödjer detta arbetes tematik och visar även hur viktigt det är att kritiskt granska material genom ett postkolonialt perspektiv, vilket denna studie kommer att göra, för nå en mer jämställd värld.

2.2 Hyper-self-reflexive development? Spivak on representing the Third World "other" – Ilan Kapoor

I denna forskningsartikel analyserar Ilan Kapoor ett klassiskt verk av just Spivak, som nämndes i inledningen av detta avsnitt.¹⁷ Kapoor förklarar hur Spivak ifrågasätter hur tredje världens kvinnor representation förminskas och hur imperialistiska idéer fortfarande påverkar dessa kvinnor, när de från ett västligt perspektiv ska räddas från deras egna män. Kapoor försöker fånga essensen ur Spivaks *Can the subaltern speak?* Detta genom att tydliggöra att även om dessa kvinnor har en röst, kan de fortfarande inte höras.¹⁸

¹⁵Dogra, Nandita (2011) "The Mixed Metaphor of 'Third World Woman': gendered representations by international development NGOs" *Third World Quarterly* 32(2): s. 334

¹⁶ Ibid, 2011, ss, 345-46.

¹⁷ Kapoor, Ilan (2004) "Hyper-self-reflexive development? Spivak on representing the Third World 'Other'" *Third World Quarterly* 25(4): s. 627

¹⁸ Ibid, 2004, ss, 627-29.

Kapoor skriver att Spivak menar att när någon annan för tredje världens kvinnors talan blir det ett sätt att representera dem, men i en negativ mening då det mer liknar ett sorts porträtt av dem. Kapoor's huvudtes i denna artikel är hur Spivaks teorier kan ifrågasätta utvecklingsarbete eftersom detta ofta handlar om stöd från väst till den så kallade tredje världen. Det är denna maktbalans Kapoor analyserar men även hur vi ifrån ett västligt perspektiv talar om samt vilka ord vi använder för de människor som hjälper kontra de människor som får hjälpen. Kapoor försöker ta itu med att ifrågasätta utvecklingsarbete genom Spivaks teorier. Däremot kritiserar Kapoor inte allt utvecklingsarbete som sker eller idén om ett utvecklingsarbete utan han är mer kritisk till hur det fungerar i praktiken just nu.¹⁹

Denna studie kommer bli viktig för denna uppsats eftersom den kommer att fungera som ett stöd till att förstå Spivak samt som en intressant kritik och ett perspektiv till utvecklingsarbete i linje med välgörenhetsorganisationernas arbete.

2.3 Half the world, half the chance: an introduction to gender and development – Julia Mosse

Detta är en bok som är skriven som en introduktion i ämnet genus och utvecklingsarbete, vilket är aktuellt för denna uppsats. Boken exemplifierar olika utvecklingsarbeten i både sämre och bättre dager och hur detta påverkar synen på genus och livet för de kvinnorna som varit målet med utvecklingsarbetet. Bokens huvudsyfte är att undersöka utvecklingsarbete, och då främst för fattiga kvinnor och hur projekt som arbetar med sådana frågor påverkar synen på genus och gender. Denna bok har inget större fokus på icke-statliga organisationer utan lägger ett större fokus på staters utvecklingsarbete och inte privata.²⁰

Vidare gör detta att denna uppsats forskning kommer bli ett intressant tillägg i detta forskningsfält, men boken utgör även en bra ingång till ämnet genus och utvecklingsarbete, vilket är en del av det forskningsläge detta avsnitt är till för att avtäckas.

2.4 Encountering Development – The making and unmaking of the third world – Arturo Escobar

I denna bok ges en insyn och bakgrundshistoria till hur utvecklingsarbetet i tredje världen började men boken är även kritisk till vad konsekvenserna och effekterna till detta blev och hur befolkningen i tredje världen har blivit påverkad av utvecklingsarbete. Utvecklingsarbete och välgörenhet är inte samma sak, men det finns en likhet i att vara den hjälpare för den behövande, i uppsatsens fall handlar det om välgörenhetsorganisationer. Boken fyller en funktion för uppsatsen eftersom den även

¹⁹ Ibid, 2004, s, 644.

²⁰ Mosse, Julia, Half the world, half the chance: an introduction to gender and development, Oxfam, Oxford, 1993, 154.

ger en historisk bakgrund till när de europeiska kolonierna blev egna stater och hur utvecklingsarbetet skedde under samma tid. Detta är av intresse eftersom boken gör ett försök till att förklara begreppet tredje världens historia.²¹ En del av bokens exempel menar på att länder som exempelvis USA utnyttjade utvecklingsarbete i Colombia för egna syften, där ville man lära ut sina egna politiska värderingar för att påverka kommande val och politiker för USAs fördel.²² Vi kan redan under mitten av 1900-talet urskilja retorik som målar upp tredje världen som behövande och i nöd och väst som någon sorts räddare.²³ Denna retorik är en bra grund och inblick för att senare kunna analysera liknande tematik i denna uppsats.

2.5 Can the subaltern speak? – Gayatri Chakravorty Spivak

Detta är en essä som är ett av Spivaks mest lästa och omtalade verk, vilket även är tydligt när jag gjort denna forskningsöversikt. Flera forskare i det postkoloniala fältet återkommer till detta verk i sina forskningar, exempelvis Kapoor som nämns tidigare i detta avsnitt. Spivak analyserar i detta verk kolonialismen genom ett marxistiskt synsätt. Spivak diskuterar synen på de som lever i vår periferi, vilka hon kallar sub-alterna. Spivak diskuterar hur kolonialister försöker ”rädda” dessa sub-alterna kvinnor från deras män utan en att ha i åtanke hur lokala riter fungerar samt utan att visa någon större respekt eller förståelse för den. Spivak för en lång diskussion där hon problematiserar hur britterna utan någon större lokal kunskap förbjöd inhemska lagar i Indien, för att de ansåg detta felaktigt i jämförelse med deras västliga ideal. Argumentet var krasst, ”white men saving brown women from brown women”.²⁴ Denna bok bidrar med insikt om att denna problematik går att förstå i ett större perspektiv, vilket skulle kunna gå att jämföra med en av essäns huvudteser, som är en kritisk syn på imperialismen. Det teoretiska perspektivet kommer huvudsakligen att utgå ifrån ett annat verk av Spivak, men genom att även läst detta verk kommer det bidra med en bredare förståelse av Spivaks sätt att diskutera postkolonialism.

Sammanfattningsvis kan sägas att vad som blir tydligt i detta forskningsläge är hur olika forskare obundet till varandra kan komma överens om att tredje världens kvinnor ofta framställs som lågt stående i en världslig hierarki.

²¹ Escobar, Arturo, *Encountering development: the making and unmaking of the third world*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 2012, ss, 71-72.

²² *Ibid*, 2012, s, 53.

²³ *Ibid*, 2012, s, 53.

²⁴ Spivak, Gayatri Chakravorty & Morris, Rosalind C. (red.), *Can the subaltern speak?: reflections on the history of an idea*, Columbia University Press, New York, 2010, s, 50.

3. Teoretiskt perspektiv

Detta avsnitt har för avsikt att förklara denna studies teoretiska perspektiv, som kan betraktas som studiens glasögon. Denna uppsats kommer, som tidigare nämnt, att tillämpa postkoloniala teorier varför denna del inleds med en introduktion till perspektiven för en bättre förståelse. Därefter presenteras tre postkoloniala teorier som kommer användas i den senare analysen.

3.1 Ett postkolonialt perspektiv – en överblick

De postkoloniala teorierna grundar sig i de spår som de postkoloniala teoretikerna anses kunna tyda från den koloniala perioden. Enligt Spivak började den postkoloniala ordningen i slutet på andra världskriget, det var under den tiden fram till 1960-talet som de flesta länder blev självständiga från dess tidigare koloniala styre²⁵. Själva teorin går ut på att det än idag går att se kopplingar mellan den koloniala perioden och vår nutid. Enligt teorin kan dessa kopplingar påverka vårt sätt att se på världen men även till viss del förklara hur maktbalansen ser ut idag, eftersom teorin menar att denna maktfördelning till viss del fortfarande råder.

Spivak utgör grunden för den postkoloniala teorin som denna uppsats kommer anta. Detta då Spivaks teori kan betraktas som en djupgående, holistisk och övergripande förståelse för det postkoloniala perspektivet. Dock kan Spivaks teori kompletteras med mer konkretiserande verktyg, varför uppsatsen även kommer använda sig av Alcoffs liksom Mohanty teorier. Nedan följer en presentation av teorierna.

3.1.1 Att rätta orätt – Gayatri Chakravorty Spivak

Två begrepp som är viktiga för denna uppsats är Spivaks idé och definition av begreppen *socialdarwinistisk agenda* samt *rätta en orätt*. *Socialdarwinistisk agenda* liknar Spivak vid ett beteende som hon anser likna ett kolonialt eller ett imperialistiskt beteende. Detta anser hon förenklat betyda att de mest lämpade måste axla bördan av de mindre lämpades orätt, det vill säga att det existerar människor som är bättre lämpade att hjälpa de människor som anses fattiga och utsatta. Det handlar främst om hur väst är lämpade att hjälpa den tredje världen ur dess fattigdom och utsatta position. Denna idé om den *socialdarwinistiska agenda* liknar Spivak med den vita mannens börda, vilket i sig innebär ett slags förtryck. Detta förtryck tar sig uttryck genom att västvärlden insisterar på att försöka utveckla och civilisera den tredje världen, helt efter sina egna ideal²⁶.

Vidare kopplar Spivak detta till det hon kallar att *rätta en orätt*, vilket kan ses som en parallell till mänskliga rättigheter. Det är således det andra viktiga begreppet som Spivak diskuterar, nämligen att mänskliga rättigheter korrelerar med att *rätta en orätt*. Spivak förklarar problematiken kring begreppet mänskliga rättigheter, eftersom detta artar sig olika i olika kontexter. Att ”dela ut”

²⁵ Spivak, Gayatri Chakravorty, Att rätta orätt, Tankekraft, Hägersten, 2012, s, 55.

²⁶ Spivak, 2012, s, 8.

eller påtvinga mänskliga rättigheter på samhällen eller folkgrupper är inte något som Spivak ser positivt på utan hon ser istället en problematik med detta. De mänskliga rättigheterna, enligt henne, kan ofta användas som ett rättfärdigande av en intervention av ett annat land, såväl humanitär som militär. Vidare anser hon kopplingen mellan den socialdarwinistiska agendan och mänskliga rättigheter som komplicerad.²⁷ Essensen av det hela är att de mänskliga rättigheterna används i en socialdarwinistisk anda, vilket betyder att de människor som anser sig bättre lämpade påtvingar andra samhällen de mänskliga rättigheterna, under förhållande som kan liknas vid kolonialismen. Detta då de bättre lämpade människorna anser sig rätta en orätt hos dessa mindre lämpade människorna. Detta beteende som andas neokolonialism medför en problematik som kan vara intressant att diskutera i avsnittet analys: hur de utvalda organisationerna framställer kvinnorna i videoklippen som behövande och utsatta och möjligtvis sig själva eller andra som bättre lämpade att hjälpa.

När Spivak förklarar en av följderna av användandet av de mänskliga rättigheterna i neokolonialistiska eller imperialistisk anda, beskriver hon hur detta arbete bör följas upp med en utbildning. En utbildning som ska göra människor som arbetar på detta sätt medvetna att vi utför ett rättande av en orätt. Detta kan komma att skapa en slags klassapartheid, där väst blir privilegierade och tredje världen anses som underordnad.²⁸

3.1.2 The Problem of Speaking for Others – Linda Alcoff

Alcoff problematiserar i denna artikel fenomenet i att tala för andra och vad detta kan få för effekter och konsekvenser. I Alcoffs artikel exemplifierar hon hur att föra talan för någon annan kan få konsekvenser, genom att ta ett exempel hämtat från Kanada. Exemplet visar en kanadensisk författare som skriver sina böcker i jag-form, som beskriver sig som en kvinna från den kanadensiska ursprungsbefolkningen.²⁹ För detta får denna författare ta emot kritik, eftersom författaren själv inte har en bakgrund eller ursprung i den kanadensiska ursprungsbefolkningen. Kritiken talar för att detta hämmar författare som faktiskt är en del av ursprungsbefolkningen och deras litteratur. Ett exempel som kanske inte anses alltför komplext men visar tydligt hur det finns en problematik när någon för talan för någon annan, vilket är fallet även i detta arbete. Alcoff använder sig också av Spivak³⁰ i sin artikel vilket är fördelaktigt för att få en större förståelse för Spivak men visar även vilken frontfigur Spivak är i detta forskningsfält.

I samma artikel väcker Alcoff frågor som exempelvis, om inte jag kan tala för de förtryckta, har jag då svikit mitt politiska ansvar gentemot dessa människor som är mindre privilegierade än mig själv? Detta är en fråga som är svårbesvarad och har mer än ett svar, enligt

²⁷ Ibid, 2012, s. 8.

²⁸ Ibid, 2012, s. 22.

²⁹ Alcoff, Linda. *The Problem of Speaking for Others*, Cultural Critique, 12/1/1991, Issue 20, p. 5-32; Oxford University Press, ss, 5-6.

³⁰ Ibid, 1991, ss, 23-24.

Alcoff.³¹ Denna artikels huvudtes kan sammanfattas i hur att föra talan för andra ofta har en bakgrund i ett maktbegär, samt ett begär att behålla sin egen position som privilegierad. Slutsatsen av detta blir att det finns många resonemang om hur världen är fylld av hierarkier, inom många områden.³² Den hierarkin som i detta fall blir intressant, är hur väst ofta för talan för de mindre privilegierade i tredje världen och hur detta senare mynnar ut i en hierarki som betyder att tredje världen fortfarande står under väst. Detta blir alltså intressant för denna uppsats eftersom Alcoff problematiserar fenomenet att tala för någon annan, och vilket grund detta beteende har. Det kommer bli ett intressant verktyg att använda i uppsatsens analys, då detta resonemang kopplas till de utvalda icke-statliga organisationerna och dess videoklipp.

3.1.3 Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses – Chandra Talpade Mohanty

I denna artikel analyserar och kritiserar Mohanty hur västvärldens feminism ofta ger uttryck av att alla tredje världens kvinnor står inför samma problematik och att dessa kvinnor ses som en homogen grupp, vilket Mohanty motsäger sig och vilket hon ser om ett förtryckande fenomen.³³ Mohanty kritiserar mycket av den västliga feminismen, främst när kvinnliga feminister i väst analyserar situationen för många kvinnor i tredje världen. Mohanty menar att den västliga feminismen tenderar att stämpla kvinnor i tredje världen som traditionella och drar slutsatsen att dessa kvinnor behöver läras om, i västliga ideal. Det är en analys och ett fenomen som Mohanty ställer sig kritiskt mot och hon är även övertygad om att detta fenomen måste kritiseras och utmanas på nytt, något som blir av intresse för den senare analysen.³⁴

Mohanty lägger stor vikt vid att kritisera texter som målar upp tredje världens kvinnor som offer, eftersom Mohanty anser att när de stämplas som offer, tappar de sin politiska status. Artikelns huvudtes är att det finns en fara i västliga teorier om att tredje världens kvinnor är en homogen grupp som samtliga är offer för förtryck. Mohanty menar även att dessa kvinnor vid en sådan framställning förlorar makt och politisk status.³⁵ Mohantys teorier om hur västlig feminism anser kvinnor som en homogen grupp och att de ständigt ska målas upp som offer, kommer bli viktigt i analysen för att kritiskt kunna granska uppsatsen primärmaterial. Ytterligare ett perspektiv som blir viktigt att använda är Mohantys kritik om hur tredje världens kvinnor målas upp som mindre civiliserade och mindre självständiga än exempelvis kvinnor från väst. Detta blir samtidigt intressant att ställa emot och jämföra med Spivaks teorier om att väst tror sig vara menat som den hjälpsamma och

³¹ Ibid, 1991, s, 9.

³² Ibid, 1991, ss, 27-29.

³³ Mohanty, Chandra Talpade. *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses*. Feminist Review, 1988., s, 333.

³⁴ Ibid, 1988, ss, 338-40.

³⁵ Ibid, 1988, ss, 350-50.

den som kan rätta till det som anses, enligt väst, som fel.

4. Metod

Detta avsnitt förklarar uppsatsens metod, samt varför denna metod ska tillämpas. Inledningsvis beskrivs den metod som kommer att användas vid analyserandet av materialet, nämligen semiotisk bildanalys. Denna sker i tre steg, denotation, konnotation och inramning, vilka förklaras steg för steg nedan. Avslutningsvis följer en metodreflektion.

4.1 Semiotisk Bildanalys

Denna uppsats material består som tidigare nämnt av rörliga bilder i form av videoklipp som är avsedda för att sprida information samt samla in donationer. Något som är centralt vid en semiotisk bildanalys är att när exempelvis reklam, tv-nyheter eller bloggar ska studeras är det av vikt att beakta att dessa kommunikationsmedier är multimodala, vilket betyder att kommunikationen kan ske i många olika former, exempelvis ljud, bild och språk som samverkar när betraktaren skapar mening av det.³⁶ Bildanalyser är därför ett vanligt analysverktyg vid reklam och liknande medier. Eftersom studiens utvalda klipp kan liknas vid en slags reklam, samt att det råder samma möjligheter att göra bildanalys på rörliga bilder som på stillbilder, lämpar sig bildanalys mycket väl som metod i denna studie.

Bilder och visuella medier är något vi stöter på varje dag, i tidningar, på internet, i tv samt i reklam. Bilder och rörliga bilder skiljer sig från ord, det har egenskapen att direkt väcka olika känslor när vi kommer i kontakt med dessa bilder eller annat material. Vid kontakt med bilderna får vi som betraktare direkt en idé om vad bilderna har för slags innehåll. Det visuella kan liknas vid våra språk, eftersom det också är ett symbolsystem som hjälper oss att kommunicera med varandra. Bilder och visuella uttryck kan tillräknas olika betydelser beroende på vem som betraktar bilden eftersom betraktaren kan ha olika kulturella koder och individuella erfarenheter. Detta tar betraktaren alltid med sig när de studerar en bild.³⁷ Essentiellt att bära med sig när en semiotisk bildanalys ska tillämpas är att bilder aldrig är en avbildning eller illustration med endast en slutsats. Bilder tolkas olika och sker i sammanhang med en viss inramning och en viss betydelse, självklart beroende på vem som betraktar bilden. Därför kan bilder få olika betydelser eftersom alla betraktare besitter olika föreställningar inför betraktelsen av en bild eller film. När bilder analyseras kan ofta maktrelationer påverka analysen, visuella kommunikation relateras nämligen ofta till sociala, politiska och kulturella betydelser.³⁸

Utmärkande för den semiotisk bildanalys som tillämpas i denna uppsats är att alla

³⁶ Fogde, Marinette., "Bildanalys" i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), Metoder i kommunikationsvetenskap, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010, s, 179.

³⁷ Fogde, Marinette, 2010 "Bildanalys" i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), s, 179.

³⁸ Ibid, 2010, s, 180.

tecken har en betydelse. Därför kan allt som ses som tecken tolkas. Därmed diskuteras ofta teckensystem och koder när en betraktare ska tolka en bild. I analyser som behandlar visuell kommunikation är det av stor vikt att studera allt på detaljnivå, det gäller bland annat bilder, linjer, färger, kroppshållning och blickar. Detta görs för att se om dessa tecken och koder kan skapa en föreställning om något gällande dessa nämnda teman. Viktigt är att relatera bilden till dess kontext eftersom olika kulturella associationer kan skapas i bilden. Begrepp som kommer att användas i denna metod är *denotation*, *konnotation* och *framing*, av vilken den sistnämnda främst kommer att benämnas som *inramning* i denna uppsats. Dessa begrepp och verktyg kommer även utgöra grunden för hur denna metod kommer att tillämpas i uppsatsen för att kunna göra en intressant och djupgående analys.³⁹

Då man ska tillämpa en semiotisk bildanalys är det första viktiga momentet att förstå och förklara vad för typ av material det analytiska verktyget bildanalys ska användas på, det betyder att man tar reda på vad för genre materialet tillhör och i vilket sammanhang materialet förekommer. Inom bildanalysen kallas detta för *denotation*, vilket betyder att man ska identifiera vad bilden föreställer. Denotation är således det första steget av denna metod.⁴⁰ Nästa moment i denna bildanalys i steget denotation är att studera vilken vinkel kameran har och ur vilket perspektiv videoklippen är filmade, och då avgöra vilken relation som skapas till betraktaren av klippet. Hur är klippet filmat, ovanifrån, underifrån eller öga mot öga med betraktaren? Beroende på kameravinkeln kan olika relationer till betraktaren skapas. Genom att filma ovanifrån skapas en relation som tyder på att betraktaren besitter en viss makt över objektet i klippet. Om det filmas underifrån kan det istället göra att objektet i klippet har en viss makt. Är det filmat öga mot öga, skapas en mer jämlik relation mellan objektet i klippet och betraktaren.⁴¹

Momentet som sedan följer är att studera de personerna som är medverkande i bilden eller videoklippen och deras kroppshållningar och om detta kan skapa något engagemang hos betraktaren. Vid studerande av kroppshållningen är det framför allt hur kroppen är avbildad, det vill säga ur vilken vinkel. Är det framifrån, bakifrån eller från sidan? Det är även intressant att se hur de medverkandes blickar är riktade, huruvida den är riktad bort från betraktaren mot fjärran eller om den är riktad mot betraktaren. I detta moment ska även personernas rörelsemönster studeras, om personen är i rörelse eller om personen anses vara aktiv. Det ska även studeras huruvida personen känns tillgänglig eller om personen agerar mer distanserad. Sammanfattningsvis är detta det första steget för att detaljstudera primärmaterialet som består av korta filmklipp.⁴² Sammanfattningsvis är alltså denotation den omedelbara betydelsen av vad betraktaren ser i materialet.⁴³

Vidare betyder *inramning* att texten i bilder eller videoklipp studeras närmare. Detta

³⁹ Ibid, 2010, s, 181.

⁴⁰ Ibid, 2010, s, 181.

⁴¹ Ibid, 2010, s, 181.

⁴² Ibid, 2010, s, 181.

⁴³ Fagerström, Linda & Nilson, Maria, Genus, medier och masskultur, Gleerup, Malmö, 2008, s, 81.

görs genom att studera bland annat linjer, färger och typsnitt. I detta moment är det viktigt att se hur texterna i bilderna eller klippen förhåller sig till varandra, och det är även viktigt att studera hur texten förhåller sig till bilderna. Som nämnts innan rör det sig om videoklipp i denna uppsats.⁴⁴ Detta steg i bildanalysen kommer i denna uppsats endast analyseras ytligt. Detta då mängden text i de utvalda videoklppen är ytterst liten. Det är även tydligt att videoklppen går att förstås utan text, eftersom informationen framkommer genom tal i dessa klipp och inte främst text.

Sista steget i denna metod och analysmodell är att studera och leta efter vilka kulturella föreställningar videoklppen kan ge uttryck för och om betraktaren kan se några sociala normer i klppen. Detta steg inom bildanalysen och den semiotiska traditionen kallas för *konnotation*. I detta steg är det viktigt att studera och söka efter underliggande betydelser som kommer fram när klppen studerats noggrant, i detaljnivå. Konnotation betyder att vi försöker utläsa våra kulturella associationer i filmklppen. Detta kan medföra vissa svårigheter eftersom vi personligen bär med oss olika individuella kulturella erfarenheter när vi ska tolka bilder och klpp i den konnotativa nivån under analysen.⁴⁵ I den konnotativa delen är det alltså meningen att vi ska studera det underliggande i videoklppen, att försöka se betydelsefulla element som inte är direkt synliga, utan mer är en tolkning och associationer av vad vi kan se. Ett okonstlat exempel för att klargöra att konnotation kan vara föränderligt över tid, och måste ses till materialets kontext, är exempelvis symbolen hakkorset. Efter andra världskriget associerar de flesta av oss denna symbol med nazism, medan möjliga associationer innan andra världskriget exempelvis skulle kunna vara ett solkors eller en religiös symbol.⁴⁶

4.2 Metodreflektion

Som ovan nämnt har bilder och i synnerhet rörliga bilder egenskapen att väcka direkta känslor till skillnad från ord, varför det är av intresse att analysera just rörliga bilder för att uppnå syftet med denna studie. På detta sätt går det att på ett djupare plan analysera vad välgörenhetsorganisationer söker förmedla, och vilka effekter det medför. Trots detta går bildanalys också att kritisera som metod. Som tidigare nämnt färgas analysen av författarens egna bakgrund och värderingar. I detta fall innebär det alltså att författaren uttalar sig om människor i tredje världen där denne själv inte levt. Å andra sidan går det argumentera för att det är en omöjlighet att utföra en analys utan att ens egna bakgrund på något sätt påverkar den. För att minska denna påverkan är det viktigt att ha ett kritiskt och nyanserat angreppssätt när analysen utförs, något författaren tagit i beaktning till den analysen som nedan följer.

⁴⁴ Fogde, Marinette, 2010 "Bildanalys" i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), ss, 182-83.

⁴⁵ Fogde, Marinette, 2010 "Bildanalys" i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), ss, 182-83.

⁴⁶ Fagerström, Linda & Nilson, Maria, 2008, s, 81.

5. Analys

Som tidigare beskrivits är det en bildanalys och ett postkolonialt teoretiskt perspektiv som kommer att tillämpas för att kunna besvara uppsatsens frågeställningar. Analysen kommer inledas på den denotativa nivån av primärmaterialet, vilket alltså är det första steget i bildanalysen. På den denotativa nivån kommer videoklippen analyseras enskilt och organisationsvis för att ge tydlig förståelse. Detta kommer även vara viktigt för läsaren för att förstå den sista fasen av analysen. Eftersom bildanalysens steg inramning endast kommer ske på ett yttligare plan följer detta steg av analysen efter samtliga klipp organisationsvis. Detta leder sedan till den konnotativa nivån där analysen sker gemensamt för samtliga klipp och inte organisationsvis. Analysen avslutas sedan med en diskussion och en sammanfattning. För att påminna om det som tidigare skrivits är frågeställningarna som ska besvaras följande:

- Hur ser välgörenhetsorganisationernas UNICEF, UNHCR och Oxfams framställning av kvinnor i tredje världen ut i deras arbete?
- Hur ser effekten ut av denna framställning av kvinnor i tredje världen, i ljuset av studiens utvalda postkoloniala teorier?

5.1 Denotativ nivå – vad visar videoklippen vid första anblick?

Det första klippet från Oxfam, ”Early response to the Sahel food crisis”, kommer från det torra området Sahel i den nordliga delen av Afrika, där ett flertal länder är situerade. Inledningsvis i detta steg kommer det omedelbara betraktaren ser i klippen att förklaras, det vill säga vad betraktaren ser. Det klippet främst visar är en torr landsbygd, med boskap som rör sig på samma område. Beträktaren får även se en kvinna visa oss sin fattiga skörd, och en åker med knappt befintliga grödor. Vi som betraktare får även se en kvinna mata sitt spädbarn inuti ett mindre hus. Efter dessa sekvenser är det en europeisk medarbetare från Oxfam som intervjuas och berättar för oss betraktare om deras pågående arbete i ett område i Sahel, och en kortare lägesrapport om varför Oxfam valt att arbeta med ett projekt där just nu. Under tiden kvinnan från Oxfam talar om deras erfarenheter av detta projekt visas bilder av människor i trasiga tält i öknen och fler åkrar utan grödor.⁴⁷

På denotativa nivån av analysen är även *kameravinkeln* viktig. Flera av personerna som blir filmade är inte själva aktiva utan filmas sittande på marken eller på golv, tittandes rakt in i kameran. Under första delen av detta klipp, talar medarbetaren från Oxfam samtidigt som de boende människorna filmas i olika sekvenser, från stillasittandes till att bli mer aktiva och arbetandes på fälten.⁴⁸ Märkbart är att en annan stämning tar vid efter den första delen av klippet och byts ut mot en

⁴⁷ Oxfam, 17 juni 2013, ”Early response to the Sahel food crisis”, [video], (00:00-01:21), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=vuuQJpM6J3c>.

⁴⁸ Oxfam, 2013, [video], (01:22-02:10)

mer hoppfull stämning. Medarbetaren från Oxfam talar med ett mer positivt budskap i hennes information och även människorna som innan bara blivit filmade får en mer delaktig roll och blir intervjuade. Personerna som innan hade en distanserad roll och rörelsemönster blir nu mer aktiva och känns mer tillgängliga än innan för en betraktare. Istället för att tala om hur svår situationen har varit talar nu Oxfam-medarbetaren om deras projekt som lyckats på olika vis, exempelvis genom transferering av pengar till de mest utsatta familjerna, för att dessa familjer ska ha råd att köpa den mest basala maten och även frön till deras jordbruk. När de lokala personerna blir intervjuade är det mestadels information om hur de har blivit hjälpta av Oxfam, och mycket information som var lik den information som Oxfam-medarbetaren redan gett oss. Människorna som blir filmade, filmas nu i mer aktiva miljöer, ute arbetandes på åkern, eller i en process att göra i ordning majs. Klippet avslutas genom att Oxfams medarbetare förklarar hur de kommer att fortsätta att arbeta med deras projekt för att nå deras mål, samtidigt som personerna från området filmas på gröna åkrar med säckar fulla med majs och med ett nöjt ansiktsuttryck.⁴⁹

Oxfams andra klipp ”A long way from Hogwarts: Bonnie Wright highlights West Africa food crisis” utspelar sig i Senegal, Västafrika. Inledningsvis får vi följa en av Oxfams ambassadörer på väg ut som den senegalesiska landsbygden, där hon samtidigt förklarar hur Oxfam arbetar för att undvika en stor hungerkris. Ambassadören är en brittisk skådespelerska, som har haft en stor framgång på senare år. Att skådespelerskan är vit och framgångsrik kommer visa sig ha betydelse för analysen som förs längre ned. Beträktaren får se en grön landsbygd filmat inifrån bilen som tar Oxfam-ambassadören ut till en mindre by. Väl framme i byn är det ambassadören från Oxfam som filmas samtidigt som hon förklarar det kritiska läget i större delen av Västafrika. Vi som betraktare får även se hur ambassadören talar med en kvinna från byn hon besöker, de talar om deras skörd som gått till spillo.⁵⁰ Efter detta visas scener från ett närliggande sjukhus, där vi får betrakta barn som lider av stor näringsbrist och undernäring och även barnets mor som filmas med en vinkel som gör att betraktaren ser nedåt mot barnet och dennes mor. De flesta människorna som syns i detta klipp är inte aktiva utan filmas ofta sittande eller som modern på sjukhuset, i misär.⁵¹

Efter detta intervjuas två kvinnor från byn som berättar hur svår deras situation faktiskt är. Samtidigt talar Oxfams ambassadör om för betraktaren hur viktigt det är att Oxfam får fortsätta sin transferering av pengar genom donationer eftersom deras bidrag kan bidra till att förbättra situationen. De flesta kvinnorna som intervjuas har ett rörelsemönster som ser distanserat ut och ett uppgivet ansiktsuttryck. Det kroppsspråket utstrålar får vi även bekräftat från en kvinna i byn som berättar om deras ansträngda situation, och som också berättar för oss att hon får pengar genom Oxfam och vad hon köper för pengarna. Klippet avslutas med en ytterligare en kort intervju där en kvinna från byn

⁴⁹ Ibid, 2013, [video], (02:11-04:46)

⁵⁰Oxfam, 2 augusti 2012, ”A long way from Hogwarts: Bonnie Wright highlights West Africa food crisis” [video], (00:00-00:50), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=csEiUF2fk2M>

⁵¹ Oxfam, 2 augusti, 2013, [video], (00:50-01:25)

berättar hur byborna delar på den maten som går att få tag på för att överleva. Klippet avslutas sedan med ambassadören som berättar för oss hur viktigt detta ändamål är för donationer. Detta klipp är mer fokuserat på Oxfams ambassadör än på kvinnorna från byn. Ambassadören talar även genom hela klippet och fungerar som berättarröst.⁵² Även det tredje videoklippen, ”Oxfam Ambassador Helena Christensen visits Turkana, Northern Kenya”, som inte får lika stor del i analysen är strukturerat på samma sätt med en europeisk ambassadör som besöker en by i Kenya som är involverad av Oxfams arbete.⁵³

I samtliga klipp från organisationen Oxfam är det textuella minimalt, det vill säga den del av materialet i klippet som enligt metoden ska analyseras genom *inramning*. I det första klippet från Oxfam är det inledningsvis information i text som visar oss var klippet kommer att utspelas sig, och så även under videoklippen. Detta för att tydliggöra vissa fakta som presenteras i videoklippen. Videoklippen avslutas med ett budskap som handlar om att makten ligger hos folket, i samma gröna färg som Oxfams egna logga, i ett typsnitt som kan tolkas som lekfullt som följd av dess färgglada och lekfulla karaktär. I det andra videoklippen ser vi inte samma inledning och inte heller någon fakta eller information som förtydligas i text. Dock är det ett liknande slut på det andra videoklippen, ett budskap om donationer i samma typsnitt och färg. Typsnittet känns lekfullt och är svårt att koppla till det seriösa innehållet som förmedlas i klippet.

Vidare är det första klippet från UNHCR ”An appeal for Africa”. Inledningsvis visas här klipp av stadsbilder, bilder av flyktingläger och människor som lever i misär. Vi som betraktare får snabbt möta en kvinna på flykt som intervjuas på plats i ett flyktingläger, hennes aktiva medverkan är sporadisk och ihopklipp.⁵⁴ Som betraktare får vi istället lyssna längre till en berättarröst. En röst som berättar denna kvinnas resa under de senaste månaderna. Bilder från flyktinglägret är det nästa vi får se, människor som främst filmas ovanifrån. När människorna, ofta kvinnor, filmas sitter de inne i tillfälliga tält eller andra temporära, primitiva lösningar för att få skydd och ett tak över huvudet. Från den inledande sekvensen är det hela tiden en berättarröst som förklarar läget i detta flyktingläger men även hur situationen generellt ser ut i Afrika, precis som videoklippets titel antyder.⁵⁵ Senare får betraktaren se klipp från ett UNHCR-möte där en eventuell diskussion om situationen ser ut att ta plats.⁵⁶ Efter detta följer bilder på sovande människor, främst barn och kvinnor. Betraktaren får även se sittandes kvinnor och barn, utan aktivt engagemang i själva videoklippen, och ett nästintill obefintligt rörelsemönster.⁵⁷ Få människor i klippet är engagerade eller aktiva i videon, utan filmas

⁵² Ibid, 2013, [video], (01:25-03:18)

⁵³ Oxfam, 7 mars 2012, ”Ambassador Helena Christensen visits Turkana, Northern Kenya”, [video], hämtad 2016-15-11, https://www.youtube.com/watch?v=CeMgqa_pEzQ

⁵⁴ UNHCR, 30 september 2014, ”An Appeal for Africa”, [video], (00:00-00:44), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=Xw3hgcCnnTo>

⁵⁵ UNHCR, 2014, [video], (00:45-01:00)

⁵⁶ Ibid, [video], (01:01-01:23)

⁵⁷ Ibid, [video], (01:23-01:34)

mer som objekt och bakgrund till samma berättarröst. Klipp från ett fattigt och trasigt flyktingläger blandas återigen med klipp från ett UNHCR-möte som diskuterar EU:s välkomnande av flyktingar. Klippet avslutas med att filma den tidigare kvinnan som blev intervjuad gåendes genom lägret medan berättarrösten budskap syftar till att hennes enda hjälp är internationell hjälp.⁵⁸

Det andra klippet från UNHCR "Kristin Davis tells Dadaab Refugee Story" är ett videoklipp fokuserat på en amerikansk skådespelerska, som berättar sin historia om hennes resa till Kenya. UNCHR använder sig av kända personer frekvent, i olika sorts videos. Det finns klipp där dessa celebriteter åker ner och hälsar på människor i flyktingläger eller som endast berättar att de stödjer UNHCRs arbete rent generellt. Detta videoklipp skiljer sig en del från de mest representativa videoklippen som UNHCR förmedlar till allmänheten men är ack så viktigt, för att tydliggöra hur det ser ut när någon för en annan persons talan, därför har jag valt att använda mig av detta klipp i analysen. Klippet som inte analyseras, "UNHCR and WFP: Food Ration Cuts Threaten Refugees in Africa", kan på ett sätt betraktas som mer representativt för hur UNHCR vanligtvis kommunicerar i sina videoklipp, men då det utvalda videoklippen skiljer sig något från de andra blir det intressant att föra en djupare analys kring detta, då problematiken synliggörs på ett annorlunda och tydligare sätt.

Klippet i sig utspelar sig i en studio där en internationellt känd skådespelerska blir intervjuad och delar med sig av sina tankar och idéer kring hennes erfarenheter från Kenya, där hon tidigare hade varit på besök. Vidare berättar hon att hon kom fram till ett av flyktinglägren i Kenya och medan hon berättar sin historia får betraktaren se klipp från hennes resa. Hennes berättelse är det som visas för betraktaren, ett fattigt läger med en kvinna sittandes på marken. En ring av människor är samlad kring kvinnan samtidigt som skådespelerskan talar med henne. Inget ljud eller information om vad kvinnan säger får vi som betraktare ta del av, utan samma skådespelerska berättar om mötet med denna kvinna som flytt från Somalia och som även lider av polio.⁵⁹ Samtidigt som betraktaren får höra om den somaliska kvinnans berättelse filmas hon och hennes barn sittandes på marken, det är dammig och barnen ser ut att gråta eller skrika. Även den gråtandes skådespelerska filmas då och då, samtidigt som skådespelerskan berättar den somaliska kvinnans berättelse. Den somaliska kvinnan filmas främst ovanifrån, medan den amerikanska skådespelerskan filmas öga mot öga.⁶⁰ Klippet avslutas med att skådespelerskan avslutar den somaliska kvinnans historia och berättar vilken fantastisk hjälp UNHCR kan ge på plats, och skådespelerskan är övertygad om att dessa kvinnor med familjer inte skulle kunna ha klarat det utan deras stöd från UNHCR.⁶¹

Det textuella som ska analyseras genom inramning är också av mindre kvantitet som i de andra organisationernas klipp, dock har ett av klippet tydliggjort sin fakta genom faktarutor som

⁵⁸ Ibid, [video], (01:35-02:33)

⁵⁹ UNHCR, 11 juni 2014, "Kristin Davis tells Dadaab Refugee Story", [video], (00:00-01:19), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=i-XgF56jroI>

⁶⁰ UNHCR, 11 juni 2014, [video], (01:20-02:50)

⁶¹ Ibid, 2014, [video], (02:50-03:25)

täcker större delen av bilden med exempelvis siffror som förtydligas med information som ges av en berättarröst. Det finns även en karta över den afrikanska kontinenten som visar vilka länder som är hårdast drabbade av i detta fall flyktingkriser, vilket ger betraktare en god bild av hur stora delar av Afrika som inte är drabbade.⁶²

Fortsättningsvis får vi i det första videoklippet från UNICEF, ”Central African Republic – Mia Farrow UNICEF”, följa en amerikansk skådespelerska som besöker en Centralafrikanska republiken. Vi får följa henne från hennes bil samtidigt som hon berättar hur läget blir allt mer kritiskt i detta land. Vi får även se bilder från dit hon är på väg, detta blandat med bilder av förstörelse som är en konsekvens av våld och elände.⁶³ De afrikanska kvinnorna som blir filmade är filmade sittandes eller bara med hängande huvuden med ett ansiktsuttryck antyder uppgivenhet. Vidare får vi följa skådespelerskan när hon hälsar på bybor som består av kvinnor uppradade på led för att skaka hand. Hon gör besök i skolor och går runt i byn, samtidigt som vi får höra henne berätta, med snyftande röst, om vad hon gör där, vilka som inspirerat henne och vad hon kommer ta med sig för erfarenheter ifrån detta besök.⁶⁴ Det främsta hon tar med sig ifrån besöket är hoppets hon ser hos barnen, vilket är den avslutande scenen innan det bryts av och vi får se UNICEFs logga med en ljusblå bakgrund.⁶⁵

I det andra klippet från UNICEF, ”Violence against women is holding us all back”, ser vi bilder på olika kvinnor, i olika delar av världen. Bilderna består av kvinnor på gatan, sittandes i hörn, eller med barn samt bilder på kvinnor bärandes tunga föremål. Det är en berättarröst i bakgrunden som förklarar hur våra samhällen hämmas från utveckling genom att vara icke-jämställda samt att kvinnor utnyttjas sexuellt, blir slagna, kränks eller tvingas in i äktenskap. Detta blandas med att en representant från UNICEF i kontorsmiljö förklarar hur viktigt det är att försöka öka kvinnors rättigheter, då representanten tror att det kommer lösa fler problem på vägen. Efter detta får vi se fler bilder av olika sorters misär eller där vi förstår av information som ges att något inte står rätt till. Berättarrösten förklarar vilka ytterligare problem som tillkommer vid exempelvis tidiga äktenskap.⁶⁶ Videoklippet avslutas med att UNICEFs medarbetare förklarar att det av yttersta vikt att vi ser till problemen som kvinnor ställs inför och att vi gör något åt dem. Vi får sedan ytterligare några bilder på kvinnor från olika delar av världen medan berättarrösten uttalar att för att vi ska nå millenniemålen bör vi öka jämställdheten överallt. Det sista vi ser är UNICEF skrivet i vitt med en svart bakgrund.⁶⁷

⁶² UNHCR, 12 december 2014 ”UNHCR and WFP: Food Ration Cuts Threaten Refugees in Africa”, [video], (00:55-01:26), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=yZFNpmpLJ74>

⁶³ UNICEF, 7 juli 2014, ”Central African Republic – Mia Farrow UNICEF”, [video], (00:00-00:58), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=BnWzTkUrvGU>

⁶⁴ UNICEF, [video], (00:59-01:16)

⁶⁵ Ibid, 2014, [video], (01:17-02:05)

⁶⁶ UNICEF, 7 mars 2013, ”Violence against women is holding us all back”, [video], (00:00-01:05), hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=EuekyW0CEF0>

⁶⁷ UNICEF, 2013, [video], (01:05-01:42)

Samma struktur som i dessa videoklipp råder i det tredje videoklippen ”Katy Perry Visits Madagascar UNICEF” som också utför en del av materialet, men inte tas upp i analysen.⁶⁸

I samtliga videoklipp från UNICEF är det textuella materialet litet, det är främst deras namn som visas i slutet av varje klipp vilket gör att analysen enligt inramningen blir ytterst liten.

Vidare har analysen enligt bildanalysens denotativa nivå nu nått sitt slut. Denotationen har som nämnt för uppgift att klargöra vad betraktaren får se i materialet, det vill säga den omedelbara synen och betydelsen av klippen.⁶⁹ Detta har gjorts som ett första steg av bildanalysen som tillämpas i denna studie vilket även ger läsaren förståelse för vad som visas i videoklippen. Detta har en stor betydelse för att läsaren ska förstå den senare delen av analysen och för att möjliggöra den konnotativa delen av analysen som följer nedan.

5.2 Konnotativ nivå – underliggande betydelser

Den konnotativa delen av analysen betyder att associationer görs av vad som setts i den denotativa nivån av analysen med bakgrund i kulturella erfarenheter och egna reflektioner. Denna del av analysen är till för att se det som inte omedelbart syns i klippen, denna del är till för att ”läsa mellan raderna”. Detta görs som bekant genom egna tolkningar baserade på kulturella associationer för att se om det finns en annan betydelse i klippen än vad man direkt kan se.⁷⁰ I detta avsnitt av analysen kommer det teoretiska perspektivet att hjälpa analysen med att göra reflektioner och tolkningar genom den postkoloniala idén, med fokus på tre utgångspunkter från de tre teoretikerna från avsnitt i det teoretiska perspektivet. I analysen kommer som tidigare nämnt Mohanty och Alcoff användas som konkreta verktyg med hjälp av deras teorier. Spivak kommer att även fungera som ett övergripande perspektiv i analysen.

Som tidigare nämnt kommer analysen på denna nivå inte tala om videoklippen var och en för sig, utan gemensamma regelbundenheter kommer analyseras. Vad vi kunnat utläsa från den denotativa nivån är att videoklippen från samtliga organisationer innehåller många gemensamma egenskaper: hur människorna är filmade i videoklippen, vilka som berättar historien (främst ambassadörer av erkänd karaktär) liksom i vilka miljöer videoklippen utspelar sig i.

Om vi först och främst ser till kameravinkeln kan vi ana hur makten är fördelad mellan betraktaren och personerna i klippen, detta är något som är av vikt enligt metoden som använts i denna uppsats. Om en kamera filmar så att betraktaren ser ned på en människa, antas det enligt samma metod

⁶⁸ UNICEF, 8 april 2013, ”Katy Perry Visits Madagascar UNICEF”, [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=wXtxRziNY1Y>

⁶⁹ Fogde, Marinette, 2010 ”Bildanalys” i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), s, 181.

⁷⁰ Ibid, 2010, ss, 182-82.

att makten sitter hos betraktaren⁷¹. Många gånger i dessa videoklipp är kameran vinklad nedåt när de filmar de lokala kvinnorna, vilket enligt den semiotiska bildanalysen gör att det skapas en relation mellan objektet (kvinnan) och betraktaren i vilken den senare sitter på makt. Det faktum att vi betraktare görs till makthavande i relationen till kvinnan går att analysera ett steg längre. Vi som är betraktare av detta material är nämligen ofta en del av den västliga delen av världen, vilket gör att mina associationer, och säker många med mig i västvärlden, blir kulturella skillnader. Jag som betraktare blir en representation av väst, den delen av världen där det ekonomiska kapitalet finns. Detta gör att kvinnorna som agerar som ambassadörer inte bara representerar sig själv utan hela den tredje världen. Om vi tar detta ytterligare ett steg längre skulle detta kunna innebära att det i slutändan skapas en relation som skulle kunna vara en representation av hur väst är överordnad tredje världen. Detta är ingen slutsats som egentligen kan bevisas men i enlighet med metodens sista steg är det våra egna associationer som styr våra tolkningar.⁷² I slutändan betyder detta att analyser av detta slag styrs av våra egna tolkningar (som i sin tur baseras på ens egna bakgrund), varför stöd från studiens teoretiska perspektiv är nödvändig. För att styra analysen mer åt det teoretiska perspektivet finns det ytterligare problematik med att vita celebriteter deltar i dessa videoklipp. Spivak jämför de bättre lämpade med de vitas börda, vilket i videoklippen skulle kunna tolkas som att det är organisationerna och i synnerhet skådespelerskorna som har tagit på sig ansvaret för de lokala kvinnorna. I det ansvaret har de alltså gjort sig själva till de bättre lämpade människorna. En tolkning av Spivaks teori om de bättre lämpade och hur skådespelerskorna visar oss betraktare hur kvinnorna är osjälvständiga. Denna tolkning skulle kunna styrkas av hur skådespelerskorna använder sig av ett kroppsspråk som kan tolkas som omhändertagande av de lokala kvinnorna samt att de för de lokala kvinnornas talan, exempelvis i Sahel-klippet.

Eftersom denna iakttagelse är relativt enkel att urskilja för en människa i västvärlden, kan tänkas att välgörenhetsorganisationerna själva är medvetna om detta. En fråga som uppstår är därför varför vita, kända personer används som frontfigurer i denna utsträckning. Ett möjligt svar på frågan är att vi som betraktare antas lättare kunna känna ett engagemang eller bli berörda då en bekant celebritet kan visa dessa lokala kvinnors ansträngda situationer. Detta kan tolkas som att fokus flyttas från kvinnorna till celebriteterna, vilket inte är det ursprungliga syftet i dessa videoklipp. Personligen gick tankar kring vilken god människa denna exempelvis skådespelerska tycks vara, vilket i slutändan gör att det ursprungliga fokuset på att hjälpa kvinnor förminsкас. Kanske att vissa privilegierade människor känner att de är tvungna att hjälpa andra, vilket leder oss vidare till ett centralt tema som kunnat utrönas.

⁷¹ Ibid, 2010, s, 181.

⁷² Ibid, 2010, ss, 182-83.

5.2.1 Påtvingandet av mänskliga rättigheter

”Vi kommer för alltid att höra på nyheterna, de lokala såväl som de globala, hur dessa människor inte kan klara sig när de lämnas att klara sig själva, och den nya imperialismen, med en i bästa generad socialdarwinistisk bas, kommer att få sin permanenta sanktion.”⁷³

Detta är ett citat hämtat från *Att rätta orätt* av Spivak som kort förklarar hur arbete med mänskliga rättigheter, vars syfte kan tyckas vara av goda intentioner men i praktiken samtidigt kan generera en oönskad effekt. En effekt skulle kunna vara att vår syn, från ett västligt perspektiv, hämmas och gör våra idéer om andra människor till något av en generaliserad bild som inte överensstämmer med vår verklighet. Vidare förstår jag Spivaks citat som att eftersom vi matas av dessa framställningar av exempelvis kvinnor i tredje världen skapas en tro av det som visas för oss är något genomgående i hela tredje världen. Att framsteg och utveckling inte är något som händer eller tillhör det vi menar när vi talar om tredje världen. Det gör att min tolkning blir att det kanske inte främst hämmar en individ utan att det hämmar ett stort spann med människor, att denna rapportering av tredje världen gör att vi skapar ett tankesätt som liknar ett kolonialt tänk. Dessa människor behöver oss, för att röra sig framåt, vilket kanske inte är fallet. Detta är något som bland annat Mohanty berör, som menar att det finns en fara i att ”bunta ihop” flera människor tillsammans, att benämna dem som en homogen grupp. Kanske att det inte finns så många nämnare som är likadana som vi tycks tro och som vi får berättat för oss. Mohanty talar främst om hur västliga feminister talar om tredje världens kvinnor som en homogen grupp, som alla står inför samma problematik, vilket Mohanty anser som en fara. Detta kan hänga ihop med att framställningen av kvinnorna kan skapa just denna syn, att alla kvinnor har samma problem. Verkligheten fungerar inte så enkelt, vilket för oss vidare till nästa centrala tema i analysen.

5.2.2 En homogen grupp av offer

Mohanty talar som bekant om att när kvinnor framställs som offer, tappar de sin politiska status. Många av kvinnorna i videoklippen filmas i situationer som kan beskrivas som misär, ofta ifrån en kameravinkel som ser nedåt på dem. Inte alltid, men många videoklipp och bilder visar kvinnorna som passiva och otillgängliga vilket skapar en bild av hopplöshet, men även att kvinnorna är oförmögna att själva agera. Deras framställning skapar en bild av offer, människor som är hjälplösa utan utomstående hjälp. Självklart intervjuas och filmas kvinnorna arbetandes och som mer aktiva personer men det är inte den bilden jag som betraktare minns efter att ha sett dessa klipp. Detta sätt att framställa kvinnor ger en bild av att större delen av kvinnor i dessa länder lever som offer och hjälplösa, vilket vidare kan få betraktare att tro att det faktiskt är så. Detta skapar en bild av att alla kvinnor i tredje världen är en

⁷³ Spivak, 2012, s. 65.

homogen grupp, som är mer eller mindre fattiga offer. Denna problematik är något Mohanty är mycket kritisk emot, för enligt henne gör man dessa kvinnor till icke-politiska varelser. Genom att ständigt visa och ge en bild av dessa kvinnor som offer, att inte nyansera bilden efter länder utan att ständigt skapa en offerbild ger oss betraktaren tron att de endast är offer. Detta kan få effekten av att de bara ses som hjälplösa och inkapabla att göra något, deras politiska status blir oerhört liten och med den offerrollen större. Att förinta deras politiska status kan även få effekten hos oss betraktare att det enda chansen för dessa kvinnor är internationell hjälp. Vidare kan detta skapa en snedvriden relation av behövande och hjälpande människor, och var dessa människor befinner sig på vår jord. Exempelvis skulle detta kunna ses som att alla kvinnor i tredje världen är behövande medan västvärlden är full av hjälpande människor, där även en obalanserad maktbalans följer. Mohantys kritik går vidare att tolka som att hon även ställer sig kritisk till att föra någon annans talan, vilket för oss vidare till ytterligare en postkolonial teori.

5.2.3 Föra någon annans talan

Ett genomgående tema i alla dessa videoklipp från samtliga organisationer är dess uppbyggnad. Videoklippens huvudsakliga informationskälla är nämligen en berättarröst alternativt ambassadörer som ofta har en bakgrund som skådespelerskor. Det är egentligen inga djupgående intervjuer med de lokala personer som besöks av dessa tre organisationer, vars material analyserats ovan, och inte heller är det lätt att skapa sig en uppfattning om vad de egentligen är i behov av annat än när de nämner hjälpen de faktiskt får. Detta är dock inte en analys av hur de blir hjälpta eller vad dessa kvinnor behöver för hjälp, utan fokus är på hur deras framställning kan få effekt. Som nämnt är det alltså inte ofta kvinnorna själva som talar, utan en utomstående för deras talan. Detta kan anses problematiskt av flera anledningar. Det första problemet enligt Alcoff är att detta betyder att någon annans person plats fylls ut av en utomstående. Den personen som egentligen kanske borde tala, personen som kanske befinner sig i en kris eller som lever under hårda förhållanden, får ingen eller en mycket minimerad plats att tala. Detta kan ses från två olika perspektiv att tolka av Alcoff. Istället för att se detta som en problematik skulle dessa organisationer kunna påstå att genom att inte agera eller inte föra en talan att de misslyckas med deras politiska ansvar som privilegierade människor att tala för de som har det sämre ställt. Till viss del skulle detta kunna ses som ansvarsfullt men samtidigt förminsкас den plats som tredje världens kvinnor har. Detta då det begränsade utrymmet som organisationerna möjligen skulle kunna skapa för dessa kvinnor fylls istället med en skådespelerska eller i alla fall delvis. Ytterligare ett problem med att föra någon annans talan menar Alcoff är ursprunget till detta. Kanske är det som Alcoff säger, att dessa organisationer tycker att det endast agerar ansvarsfullt, vilket gör att de skulle kunna argumentera för att det inte finns någon problematik. Alcoff menar även att ofta är ursprunget till att föra någon annans talan ett sätt att utöva makt, ett sätt att behålla en privilegierad position. Det kan vara så att dessa välgörenhetsorganisationer aldrig funderat i dessa banor men deras agerande kan ha en annan effekt. Genom Alcoffs argument skulle effekten kunna bli att genom att

ständigt föra tredje världens kvinnors talan, skulle det kunna leda till att omedvetet behålla en världshierarki där tredje världens kvinnor stannar kvar som lägst och väst förblir makthavande och privilegierat. Problematiken med att föra någon annans talan korrelerar med vilka delar av världen som anses ser sig om de hjälpande och kan relateras till Spivaks teorier om påtvingandet av mänskliga rättigheter.

6. Sammanfattande diskussion och slutsats

I detta avsnitt görs en sammanfattning av som framkommit under analysen, med hjälp av de metodologiska och teoretiska verktygen. Det görs även sammanfattande slutsats samt besvaras uppsatsens frågeställningar baserade på den tidigare analysen.

Genom bildanalysen som använts har vi kunnat urskilja vad som direkt kan ses i videoklippen, det vill säga hur kvinnor i tredje världen framställs i videoklippen av icke-statliga välgörenhetsorganisationer. Med hjälp av bildanalysen har underliggande betydelser även kunnat tydliggöras, det vill säga vilken effekt framställningen kan ha.

För att besvara den första frågeställningen kunde vi med hjälp av bildanalysen se det omedelbara i klippen och urskilja hur framställningen av kvinnorna i klippen har sett ut. Detta genom att se hur kamerorna har filmat. Genom att se ur vilka vinklar det har filmats har även maktrelationer kunnat urskiljas. Det vi som betraktare kunnat urskilja och se är att mer än ofta är kvinnorna filmade i förhållanden av misär, vilket kan förefalla naturligt eftersom organisationerna arbetar i delar av världen där misär kan vara en del av vardagen. Det andra vi kan se är att kvinnorna är filmade som passiva och distanserade, alltså något som liknar offer. Ibland intervjuas kvinnorna men många gånger är det en berättarröst eller liknande som guidar oss igenom klippen. Det tredje vi som betraktare kan se är att det är ett stort fokus kring organisationernas ambassadörer som ofta är kända skådespelerskor, vilket leder till att bilden av kvinnorna från tredje världen som hjälplös förstärks. Nämnt tidigare är vikten av att se hur kamerorna är vinklade i filmandet av kvinnorna, ofta är kamerorna vinklade nedåt mot kvinnorna som enligt metoden betyder att betraktaren sätts i en position med makt.

Vidare var uppsatsens andra frågeställning vilken effekt den ovan nämnda framställningen av kvinnor i tredje världen medför enligt postkoloniala teorier. Detta kunde besvaras genom den andra delen av metoden, det vill säga den konnotativa nivån av bildanalysen. Genom kulturella associationer, tolkningar och läsning mellan raderna i korrelation med uppsatsens postkoloniala teorier har det möjliggjorts att tyda och se de underliggande meningarna i dessa klipp och inte bara det omedelbara. Det analysen ledde fram till var att framställningen av tredje världens kvinnor kan leda till att de sätts i en offerroll, där utomstående bara kan se dessa kvinnor som hjälplösa offer. En sådan syn kan leda till fördomar om människor, men även ge tron att större delen, eller alla, av tredje världens kvinnor skulle vara offer eller hjälplösa. Exempelvis skulle det kunna leda till att en stor del av befolkningen i västvärlden tror att afrikanska kvinnor är fattiga, uppgivna och hjälplösa eftersom det är denna bild vi så många gånger får se. Många gånger är det välgörenhetsorganisationer som visar denna bild för att skapa sympati eftersom de är i behov av utomstående donationer. Detta innebär att människor som inte lever i misär också ses som offer, då en bild skapas av tredje världens kvinnor som en homogen grupp vilket kan leda till felaktiga slutsatser om människor. Att kvinnorna betraktas som offer har även det en konsekvens. Det betyder enligt

Mohanty som bekant att du förlorar din status som en politisk varelse. Att inte anses politisk försvagar din position, för en politisk status är viktig för att en stat eller myndighet ska ta ansvar för personer och dess rättigheter, och din position är även av betydelse för att du själv ska kunna genomföra förändringar.

Det tredje temat i analysens andra del är effekten av att ständigt föra någon annans talan och den problematik det medför. Effekten av detta är att den som egentligen har något att säga, ”huvudpersonerna” som det faktiskt handlar om, förminskas och får ingen plats att föra sin talan. Trots att påkostade filmproduktioner är på plats kan kvinnorna i videoklippen på ett sätt anses marginaliseras i skuggan av exempelvis de välkända ambassadörerna. Alcoff menar att varför västvärlden, i detta fall välgörenhetsorganisationer i västvärlden, för någon annans talan kan vara att privilegierade människor ser det som ett ansvar gentemot de som har de sämre ställt. Självklart är detta något som till viss del bör ses som något positivt, men Alcoff hävdar också att genom att jämt föra någon annans, i det här fallet tredje världens kvinnors talan, behåller människor också en viss position. Denna position, som ofta är en position med maktförfogande eller av annan privilegierad karaktär, försvaras alltså genom att föra någon annans talan. Jag låter Spivaks ord sammanfatta svaret på den andra frågeställningen:

”Om det självutfärdade tillståndet att fortsätta rätta orätt implicit grundas på den förra – de kommer aldrig kunna hjälpa sig själva – göder de senare ett falskt hopp som säkerligen kommer gäckas och leda till samma resultat: en motvillig slutsats att de alltid måste stöttas.”⁷⁴

Vi matas ständigt av bilder som dessa, vita européer eller amerikaner och ofta är de kända skådespelare eller dylikt. Vi från väst visar en bild hur dessa människor, i denna studie ofta från olika delar av Afrika, är hjälplösa och fattiga. Det är synd om dem men det finns en chans för dem, en hjälp från utomstående. De hjälpande människorna som Spivak menar att vi avbildar oss som medan de afrikanska kvinnorna i dessa klipp målas upp som behövande. Rollerna blir mycket tydliga när vi låter kända människor stjäla huvudsakligt fokus och tydligt ta rollen som den hjälpande eller rollen som hopp.

Med grund i svaren på frågeställningarna, kan sägas att slutsatsen som kan dras är att icke-statliga välgörenhetsorganisationer kan påverka och återskapa samhällets syn på en viss grupp människor, i detta fall kvinnor i tredje världen. Detta genom att, i egenskap av organisationer som förväntas återge och informera oss i västvärlden om situationen i tredje världen, ständigt förmedla en viss bild av kvinnorna i tredje världen när de framställs som maktlösa, uppgivna och hjälplösa offer. Ur ett postkolonialt perspektiv medför detta en problematik i form av att mänskliga rättigheter kan

⁷⁴ Spivak, 2012, s. 49.

anses påtvingade, att den stora mängd kvinnor i tredje världen ses som en homogen grupp samt att det är en fara att föra någon annans talan.

Med detta sagt kan sägas att syftet med uppsatsen har uppnåtts genom att med hjälp av metoden kunnat besvara de två frågeställningarna. En fråga som uppstår är dock, om välgörenhetsorganisationernas arbete går att kritisera och medför dessa problem, hur ska de då arbeta? Vad är "rätt" sätt att arbeta på som välgörenhetsorganisation? Av den mängd videoklipp med liknande struktur tycks innehållet som i de utvalda klipperna fungera för att väcka emotionell respons och vidare få donationer, vilket ju faktiskt går till livsnödvändiga ändamål. Viktigt att beakta är att välgörenhetsorganisationerna inte hittar på, utan man bör ha förståelse för att organisationerna arbetar på platser där fattigdom och andra kriser har brutit ut, vilket självklart också skildras och är svårt att komma ifrån. Enligt min uppfattning har ingen av de tre utvalda organisationerna ett medvetet imperialistiskt syfte, inte har de heller uppsåt att efterkonstruera koloniala maktförhållande eller försätta den tredje världen i en sämre dager. Nämnt tidigare i denna uppsats arbetar alla tre organisationer på olika sätt med mänskliga rättigheter, varför det går att förutsätta att alla tre organisationer är genuint intresserade av att förbättra både individens rättigheter och på en kollektiv nivå. Genom att läsa om dessa organisationer, medveten om att det är organisationerna själva som beskriver sitt arbete, står det klart att de nått ut, underlättat och hjälpt miljontals människor under åren de varit aktiva. Stöd till skydd, mat och för att visa omvärlden att en stor del av människorna på vår jord lever under svåra omständigheter, vilket de vill ändra på. Där problematiken föreligger är de inte tycks vara medvetna om hur kvinnorna framställs. Kvinnorna hade exempelvis kunnat få en större plats att själva få tala, och skildras som mer aktiva, bland annat i samma kameravinkel som de vita kvinnorna från västvärlden som ofta medverkar i välgörenhetsorganisationernas videoklipp. Genom att ständigt förmedla en homogen bild av kvinnorna, blir de stämplade som offer vilket i sin tur kan leda till att västvärlden anser sig befinna sig i högre maktposition, vilket föga skiljer sig från tankegångarna under kolonialismen. Att förmedla denna bild riskerar därför att motverka en jämlik utveckling i vilken olika delar av världen inte ska ägas av en annan del av världen. Det välgörenhetsorganisationer bör bejaka är att den bild de förmedlar av tredje världen, är den som många i västvärlden anser som den enda och riktiga, eftersom välgörenhetsorganisationer bevisligen har makten att återskapa och påverka synen på en grupp människor. Detta arbete pekar därför på att välgörenhetsorganisationer bör hitta nya arbetssätt där kvinnorna i tredje världen förmedlas på ett mindre förminsande och nedvärderande sätt. Istället bör kvinnorna uppmuntras att börja föra sin egen talan, med viss hjälp av själva förmedlingen till resten av världen. Välgörenhetsorganisationer bör därmed tänka om då deras ansvar inte är att föra någon annans talan, utan snarare att göra röster hörda som annars inte når oss. Det är helt enkelt dags för västvärlden att sluta tycka synd om tredje världen, utan snarare börja respektera den.

Referenser

- Alcoff, Linda, *The Problem of Speaking for Others*, *Cultural Critique*, Issue 20, p. 5-32; Oxford University Press, 12/1/1991
- Andreasen, A & Kotler, P, *Strategic marketing for nonprofit organizations*, 6th edition, Harlow : Prentice Hall, 2003
- Dogra, Nandita, *The Mixed Metaphor of 'Third World Woman': gendered representations by international development NGOs*, *Third World Quarterly* 32(2), 2011
- Dolar, Maja & Sitar, Polona, *The use of stereotypical images of africa in fundraising campaigns*, *European Scientific Journal*, april edition vol.9, no11., 2013
- Escobar, Arturo, *Encountering development: the making and unmaking of the third world*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 2012
- Fagerström, Linda & Nilson, Maria, *Genus, medier och masskultur*, Gleerup, Malmö, 2008
- Franks, Suzanne, *The Neglect of Africa and The Power of Aid*, *The international Communication Gazette*, Vol, 72(1):71-84, 2010
- Fogde, Marinette., ”Bildanalys” i Ekström, Mats & Larsson, Larsåke (red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2010
- Kapoor, Ilan, *Hyper-self-reflexive development? Spivak on representing the Third World 'Other'* *Third World Quarterly* 25(4), 2004
- Mohanty, Chandra Talpade, *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses*. *Feminist Review*, 1988
- Mosse, Julia, *Half the world, half the chance: an introduction to gender and development*, Oxfam, Oxford, 1993.
- Spivak, Gayatri Chakravorty, *Att rätta orätt*, Tankekraft, Hägersten, 2012
- Spivak, Gayatri Chakravorty & Morris, Rosalind C. (red.), *Can the subaltern speak?: reflections on the history of an idea*, Columbia University Press, New York, 2010

Hemsidor

- Oxfam International, 2017, <https://www.oxfam.org/en> (hämtad 2016-11-11)
- UNICEF, 2017 <https://www.unicef.org/> (hämtad 2016-11-11)
- UNHCR, 2017, <http://www.unhcr.org/> (hämtad 2016-11-11)

Kelland, Zoe, Africans are all poor and 15 other myths, Global Citizen, 2 oktober 2014, <https://www.globalcitizen.org/en/content/africans-are-all-poor-and-15-other-myths/>

Videoklipp

UNICEF, 7 juli 2014, "Central African Republic – Mia Farrow UNICEF", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=BnWzTkUrvGU>

UNICEF, 7 mars 2013, "Violence against women is holding us all back", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=EuekyW0CEFO>

UNICEF, 8 april 2013, "Katy Perry Visits Madagascar UNICEF", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=wXtxRziNY1Y>

UNHCR, 30 september 2014, "An Appeal for Africa", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=Xw3hgcCnnTo>

UNHCR, 11 juni 2014, "Kristin Davis tells Dadaab Refugee Story", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=i-XgF56jroI>

UNHCR, 12 december 2014 "UNHCR and WFP: Food Ration Cuts Threaten Refugees in Africa", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=yZFNpmp1J74>

Oxfam, 17 juni 2013, "Early response to the Sahel food crisis", [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=vuuQJpM6J3c>.

Oxfam, 2 augusti 2012, "A long way from Hogwarts: Bonnie Wright highlights West Africa food crisis" [video], hämtad 2016-15-11, <https://www.youtube.com/watch?v=csEiUF2fk2M>

Oxfam, 7 mars 2012, "Ambassador Helena Christensen visits Turkana, Northern Kenya", [video], hämtad 2016-15-11, https://www.youtube.com/watch?v=CeMgqa_pEzQ

